

KANDIDAT

529

PRØVE

JUS2002 1 Pengekravsrett

Emnekode	JUS2002
Vurderingsform	Skriftlig eksamen
Starttid	05.12.2022 08:00
Sluttid	05.12.2022 14:00
Sensurfrist	27.12.2022 22:59
PDF opprettet	07.10.2023 11:39

Seksjon 1

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
i	Informasjon	Informasjon eller ressurser
1	Del I - teori (vektes 1/3 av total karakter)	Langsvar
2	Del II - praktikum (vektes 2/3 av total karakter)	Langsvar

1 Del I - teori (vektes 1/3 av total karakter)

Om oppgjør av pengeforpliktelser med kontanter (sedler og mynter) eller ved overføring til kreditors bankkonto. Du skal redegjøre for debitors og kreditors rett til å velge kontanter eller overføring til konto som betalingsmåte.

Skriv ditt svar her...

1. Innledning

Oppgaven spør etter debitors og kreditors rett til å velge kontanter eller overføring til konto som betalingsmåte. Dette er sentralt i oppgjøret av en fordring. I de fleste tilfeller vil dette spørsmålet være sentralt, da det hyppig foretas kjøp i næringslivet, alt fra forbruksvarer, til kjøp av dyrere gjenstander som bolig, biler og andre større verdier.

I den videre fremstillingen gis det en fremstilling på oppgjøret av pengeforpliktelser. Først redegjøres det for oppgjøret ved kontanter (2), deretter ved overføring til kreditors bankkonto (3). Til slutt vil det gis en mer sammensatt redegjørelse av innholdet, hvor det foretas noen sentrale bemerkninger. (4)

I denne fremstillingen tas det ikke føre for renter eller kreditormora, som ligger nært oppimot oppgjøret av pengeforpliktelser.

2. Pengeforpliktelser med kontanter

I Norge er Norges Banks sedler og mynter tvungent betalingsmiddel, jf. sentralbankloven § 3-5.

Det vil si at norske sedler og mynter det angitte valutaen som skal brukes ved betalingsforpliktelser i Norge. Videre har ingen plikt til å ta imot mer enn 25 mynter av hver enhet i betalingen.

2.1 Vilkår for egenskapene til sedler og mynter

Det følger av sentralbanken § 3-5 annet ledd at "sterkt skadde" sedler og mynter ikke er tvunget betalingsmiddel.

Språklig forståelse av "sterkt skadde" tilsier at myntene og sedlene er så deformerte og ødelagte at det ikke vil være lesbare.

Norges Bank oppstiller derimot en forskrift på å gi nærmere anvisning fra ordlyden i § 3-5 annet ledd. For at en seddel skal være gyldig må de ikke være "sterkt skadde", det vil si "slitasje", "skade" eller "andre endringer" som gjør at de synlige sikkerhetslementene ikke kan verifiseres. Dersom mer enn 5% av seddelens areal er bort anses de ikke som gyldige, jf. forskrift av avgrensning av tvunget betalingsmidler § 2.

For at mynter skal være i gyldige må de følge de angitte spesifikasjonene som følger av Norges Bank. De kan ikke være "deformert" eller ha "større visuelle avvik" fra en ny mynt, eller være "vesentlig avvik i fargen", jf. forskrift av avgrensning av tvunget betalingsmidler § 2. Det følger videre av bestemmelsen om hva som ligger i ordlyden "visuelle avvik", slik som preg som gjør at man ikke kan se detaljene, at tall eller skrift ikke er tydelig lesbare eller at den er deformert.

2.2 Hvitvasking og sort betaling

Det følger av sentralbankloven § 3-5 at ingen har plikt til å ta imot mer enn 25 mynter av hver enhet i betalingen. Grunnen for at sentralbankloven oppstiller et slikt vilkår er for å hindre

hvitvasking og sort betaling. I hvitvasking § 5 oppstilles blant annet en hovedregel om at en forhandler av gjenstander ikke kan motta vederlag i kontanter på 40 000kr eller mer. Et eksempel på sort betaling er at man leier ut en leilighet hvor vederlaget skal betales i kontanter, dersom leiligheten ikke er registrert i utleiersystem, kan kreditoren (som i dette tilfelle er utlleieren) komme seg unna skatt.

2.3 Gjeldsbrevlovens bestemmelser

Gjeldsbrevloven gjelder den som gir ut et "gjeldsbrev", jf. § 1. Loven oppstiller derimot ikke en uttrykkelig legaldefinisjon på hva et "gjeldsbrev" er. Det følger imidlertid av forarbeidene at et "gjeldsbrev" er et løftet som er "skriftlig" "i det ytre selvstendig" og omfatter "penger", jf. Innst. O. VI (1939) s. 3 og NUT 1935:1. At gjeldsbrevet skal være "i det ytre selvstendig" er at det skal være ubetinget, altså utgiveren skal ikke få en motytelse i gjeldsbrevet.

Anvendelsesområdet har derimot fått en utvidelse til ved analogi til å også gjelde "muntlige fordringer". Med "muntlige fordringer" gjelder klare muntlige utsagn og andre skriftlige dokumenter.

2.3.1 Annen valuta

Det følger av gjeldsbrevloven § 7 at dersom gjeldsbrevet inneholder pengeslag som ikke gjelder der fordringen skal betales, kan det betales med penger som gjelder på stedet, om ikke annet er avtalt.

Dersom gjeldsbrevet omfatter US dollers, men skal betales i Norge til Ola Nordmann, kan han kreve å få oppfyllelse i Norske kroner, om ikke annet er avtalt.

2.4 Betalingsplassen

Siden hovedregelen er Norges Banks sedler og mynter er det utgangspunktet ved oppfyllelse, kan det skape konflikter om hvor betalingen skal skje. Gjeldsbrevloven § 3 regulerer dog dette tilfellet. Det følger av bestemmelsen at dersom ikke noe er avtalt skal gjeldsbrevet betales der "kravshaveren bur" eller på "forretningsstaden" dersom han driver forretning. Dersom fordringen overdras til en utenlands eller om kravshaveren selv flytter utenlands, gjelder betalingsplassen etter gjeldsbrevloven § 3 (1) 1 pkt.

Dersom det foreligger en avtale om betalingsplassen må vilkåret om at det ikke vil være en "ulempe" eller "utgift for skyldnaren" være oppfylt.

Et klart eksempel på at betaling ofte skjer ved "forretningsstaden" er hvor en handler i butikk og betaler på stedet.

2.5 Betalingstid

Det fremgår av gjeldsbrevloven § 5 første ledd at dersom det ikke er fastsatt betalingstid, kan skyldneren betale når han vil. Dette er skyldnerens friggjøringstid. Skyldneren må derimot måtte oppfylle betalingen ved påkrav fra kravsmannen "straks" han sier ifra. Ordlyden "straks" tilsier at betalingen må skje umiddelbart. Det er dog antatt i juridisk teori at fristens lengde ved "straks" tilsier ved påkrav og en liten tid fram, slik at skyldneren får tid til å områ seg og klargjør seg til betaling.

Det følger av Rt. 1992 s. 1567 at det ikke oppstilles noen formkrav for påkrav. Det kan derfor både være muntlig, skriftlig via mail, Facebook eller vanlig meldinger. Av sikkerhetsårsaker vil et skriftlig påkrav være det mest hensiktsmessig, i forhold til avklaringer ved senere tvister - eventuell dom.

Dersom det er avtalt betalingstid, vil betalingen foretas ved det avtalte tidspunktet.

Annet ledd regulerer betalingstiden dersom gjeldsbrevet forfaller på en lørdag, søndag, helgedag, 1 mai eller 17mai. Da vil forfallsdagen utvides til yrkedagen etter.

3. Moderne teknologi

Gjeldsbrevloven er fra 1939, noe som tilsier at utviklingen i samfunnet ikke helt er i samsvar med lovgivningen. Idag foretas det fleste betalingen ved kort, vipps og klarna og ikke ved mynter og sedler. For å unngå rettslige tvister trenger vi derfor en lovgivning som kan regulerer det mer moderne tilfellet.

3.1 Finansavtaleloven

Finansavtaleloven regulerer tilfeller hvor det foreligger en avtale og oppdrag om "finansielle tjenester" med "finansinstitusjoner" eller "lignende institusjoner", jf. finansavtaleloven § 1.

Med "finansinstitusjoner" oppstiller finansforetaksloven § 1-3 6 virksomheter som faller inn under ordlyden. Med "lignende institusjoner" oppstiller finansavtaleloven § 1 annet ledd en rekke institusjoner.

Oppgjørsmåten og tiden og stedet for betalingen regulerer derimot ethvert tilfelle, altså alle. Grunnen til at reglene er oppstilt i finansavtaleloven som i utgangspunktet har en bestemt lovanvendelse, er fordi lovgiveren fant det best å regulerer det moderne synet i denne loven.

3.2 Oppgjørsmåte

Som nevnt regulerer finansavtaleloven § 38 oppgjørsmåten. Bestemmelsen fastslår at betalingen kan skje ved overføring til mottakerens konto, med mindre noe annet er avtalt eller kravshaveren har bedt om betaling ved kontanter. Dette reguleres derfor av avtalen eller ved partenes utsagn.

Videre kan mottakeren gi en nærmere anvisning på hvordan betalingen skal skje, med mindre det fører til "vesentlig merutgift" eller andre "ulempes for betaleren", jf. finansavtaleloven § 38 annet ledd.

Tredje ledd oppstiller dog et unntak ved forbrukere. Legaldefinisjonen av en forbruker oppstilles i lovens § 2. Her fremgår det at en forbruker er en fysisk person når avtalens formål ikke i hovedsaklig er knyttet til næringsvirksomhet. Det følger videre av lovens § 2 at loven ikke kan fravikes ved avtale til skade for forbrukeren. I § 38 tredje ledd kan en forbruker alltid foreta oppgjør med "tvungne betalingsmidler". En forbruker har i den senere tid fått et større vern, spesielt etter at forbrukerkjøpsloven og dens direktiv kom inn i rettsystemet. Grunnen er for å beskytte en forbruker, da den kan ha mindre kunnskap om anvendelsesområdet.

3.3 Tid og sted for betalingen

Det kan oppstå tvister om når en betalingen er kommet inn til mottakeren. Eksempelvis vil en som har krav på betaling kunne hevde at betalingen er framsatt for sent dersom overføringen ikke har kommet inn til hans konto, og vil derfor hevde at han har rett på renter. For å avklare slike tvister regulerer finansavtaleloven § 39 slike tilfeller.

Det følger av finansavtaleloven § 39 første ledd at dersom betalingen skal skje til mottakerens konto, vil betalingen anses for å være skjedd når beløpet er "godskrevet mottakerens institusjon". Betalingen må altså ha gått ut fra skyldneren, deretter gjennom hans institusjon (bank) og videre til mottakerens institusjon for å være ansett mottatt. Dersom overføringen skjer innen samme institusjon er den ansett å være "godskrevet mottakerens konto" når den er kommet inn til mottakerens konto. Dersom overføringen skal skje ved kontanter, anses betalingen for å være skjedd når beløpet er stilt til mottakerens disposisjon gjennom bank på mottakers sted og melding om at den er kommet frem til mottakeren.

Dersom betalingen skjer fra en forbruker anses den for å være mottatt ved at betalingen er mottatt av en finansinstitusjon. Også i dette tilfellet ser man at en forbruker har lempeligere rett enn en næringsdrivende.

Bestemmelsen angir også betaling ved "skjekk" eller "annet betalingsmiddel". Da anses betalingsfristen for å være avbrutt når mottakeren mottar og aksepterer sjekken, jf. § 39 annet ledd litra b. I en høyesterettsdom er det uttalt at "det avgjørende må være når sjekken er kommet frem" til mottakerens forretningsadresse, ikke når beløpet er blitt rentebærende på kreditors konto.

Det følger av bestemmelsens tredje ledd at dersom en mottatt betalingsordre "ikke skal utføres straks", regnes avbruddet av betalingsfristen fra den avtale betalingsdagen.

Dersom betalingstransaksjonen ikke blir gjennomført, da det skyldes betalerens eget forhold avbrytes ikke betalingsfristen, jf. § 39 fjerde ledd. Denne bestemmelsen anviser at skyldneren har egen risiko for at det er dekning på konto, slik at betalingen kan skje.

4. Sammensatt vurdering

Utgangspunktet i norsk rett er altså at betalingen skal skje ved "tvunget betalingsmidler", jf. sentralbankloven § 3-5. Altså betaling med mynter og sedler hos kravshaveren adresse eller forretningsstand, jf. gjeldsbrevloven § 3, dersom ikke annet er avtalt.

Grunnet den senere utviklingen ved banktransaksjoner via nettbetaling, vipps og klarna, har rettsanvenderen oppklart tvister om forholdet mellom betaler og mottaker ved betalingsoverføringer til konto i finansavtaleloven § 38 og 39.

Grunnet forbrukervernet har forbrukere lempeligere regler enn næringsdrivende. Det er derfor viktig å avklare partsforholdet mellom partene. At en forbruker alltid har rett til oppgjør med "tvungne betalingsmidler", skjer sjeldnere i praksis, men det forekommer.

For at beløper skal skje ved overføring til mottakers konto, må mottakeren si seg enig med denne anvendelsen. I praksis skjer det ved at en fordringshaver sender ut en faktura hvor innholdet gir en anvisning at betalingen kan foretas i nettbank eller ved at en butikkarbeider spør kunden om han ønsker å betale med kort.

4.1 Enkle bemerkninger

I dagens samfunn er mer blitt digitalisert, og lovverket om "tvungne betalingsmidler" står derfor ikke særlig sentralt ettersom det ikke er åpnet for en analogisk anvendelse med et moderne syn. Fordelen med å gi forbrukere en rett til å kunne betale med sedler og mynter er derimot relevant ettersom de eldre i samfunnet enda forholder seg til denne betalingsmåten. Men ettersom alt blir mer og mer digitalisert, kan det hende at om 50 år vil sentralbankloven § 3-5 om "tvungne betalingsmidler" ikke ha noen plass i det norske samfunnet.

Ord: 1839

2 Del II - praktikum (vektes 2/3 av total karakter)

Alle spørsmålene skal besvares. Svarene skal begrunnes.

Drøft og avgjøre følgende spørsmål:

1. Har Lars rett til å motregne med kjøpesummen for bruktbilen?
2. Har Takreparatøren AS krav på forsinkelsesrenter eller annen rentekompensasjon av 50 000 kroner fra forfall til betaling finner sted?
3. Har Lars krav på tilbakebetaling av 20 000 kroner med tillegg av forsinkelsesrenter eller annen rentekompensasjon?
4. Er et eventuelt krav på tilbakebetaling foreldet?
5. Har Lars rett til å motregne sitt krav på 20 000 kroner mot restvederlaget på 50 000 kroner selv om kravet på 20 000 kroner skulle være foreldet?

Skriv ditt svar her...

Det foreligger fem tvister hvor tvistens parter er mellom Peder Ås som opptre i form av daglig leder i Takreparatøren AS mot Lars Holm.

Tvist 1

Lars Holm hevder at han kan motregne på hovedfordringen hvor Takreparatøren har lagt et nytt tak på huset til Lars, med et krav han hadde etter at Peder kjøpte en bruktbil av han. Peder Ås med Takreparatøren hevder at Lars ikke har motregningsrett for takarbeider.

Den overordna problemstillingen er om Lars har rett til å motregne med kjøpesummen for bruktbilen.

Rettsgrunnlaget er ulovfestet, men er regnet som sedvanerett i norsk rett. Motregning er basert reelle hensyn hvor logikk og alminnelige regler for oppgjøret står sentralt.

Det følger av rettspraksis at ved "konnekse krav" gjelder det særregler, jf. Rt. 1992 s. 504 (Factoring Finans dommen). Hva som regnes som "konnekse krav" fremkommer ikke klart av hverken lov eller forarbeidene, jf. HR-2019-1662-A avsnitt 47 og 48. Dommen viser til at det må foreligge en "tilknytning mellom kravene" som "springer ut av samme rettsforhold", der samme avtale normalt vil anses som konnekse, mens ved andre forhold må "stiftelsesgrunnlaget, formål, rettigheter og plikter, samt forholdet ellers mellom partene" er momenter som må vurderes for om det foreligger en slik tilknytning, jf. HR-2019-1662-A avsnitt 53.

I vår sak foreligger det to forskjellige forhold, en fordring fra arbeidet ved omlegging av nytt tak og et fordring om kjøp av en bruktbil. Det er en klar forståelse at disse to fordringene ikke har en slik tilknytning som rettspraksis har angitt.

Forholdene springe ikke ut av samme rettsforhold, og det foreligger derfor ikke konneksitet.

I vårt tilfelle er det Lars som gir en erklæring om at han ønsker å foreta en motregning, han gir derfor en såkalt offensiv motregning.

Partene er uenige om motregning, derfor foreligger det ikke en frivillig motregning. For at en tvungen motregning skal finne sted må det foreligge fire kumulative vilkår være oppfylt,

herunder "gjensidighet" "komputabilitet" og "oppgjørsmodne krav" samt en erklæring om at motregning skal foretas.

Det første kravet om "gjensidighet" menes med at det hovedkravet og motkravet må bestå mellom de samme partene. Begrunnelsen for vilkåret anses å være basert på logisk tekning, jf. Obligasjonsrett s. 195, Arnholm.

I vårt tilfelle består hovedfordringen mellom Peder Ås som daglig leder i Takreparasjon AS på den ene siden og Lars Holm på den andre siden. I motfordringen står Peder Ås som enkeltmann på den ene siden med Lars Holm på den andre siden. Det er derfor klart at det ikke foreligger "gjensidighet", og Lars Holm kan ikke motregningsretten i behold.

Konklusjonen er derfor at Lars Holm ikke kan gjøre gjeldende motregning med kjøpesummen for bruktbilen.

Tvist 2

Takreparatøren AS krever forsinkelsesrenter eller annen rentekompensasjon av Lars fra forfall inntil betalingen av den resterende 50 000kronene fant sted. Lars på sin side motsatte seg dette.

Det overordnet problemstillingen er om Takreparatøren AS har krav på forsinkelsesrenter eller annen rentekompensasjon av 50 000kroner fra forfall til betalingen fant sted.

Lov om renter ved forsinket betaling (forsinkelsesrenteloven, heretter rentel.) av 17. desember 1976 regulerer forsinkelsesrenter ved pengekrav på formueretten område, jf. § 1.

Det er på det rene at loven kommer til anvendelse da det er foreliggende et pengekrav på formuerettens område, jf. rentel. § 1

Det følger av rentel. § 2 at fordringshaveren kan kreve renter etter denne loven når kravet ikke innfris ved forfall. Renten starter å løpe fra forfallsdagen når den er fastsatt eller fra 30 dager etter at fordringshaveren har sendt skyldneren "skriftlig påkrav" med oppfordring om å betale. Påkravet kan sendes med elektronisk kommunikasjon dersom skyldneren "uttrykkelig" har godtatt dette.

I vår sak er det ikke avtalt forfallstid, derfor vil renten starte å løpe 30 dager etter at Takreparatøren AS sendte påkrav om dette. Det er ikke problematisert noe omkring om vilkåret om skriftlig påkrav med oppfordring til å betale, eller om Takreparatøren har sendt regningen over elektronisk kommunikasjon. Derfor anses vilkårene for forsinkelsesrenter å være oppfylt etter rentel. § 2.

Ettersom forfallstidspunktet ikke er bestemt men følger etter påkrav fra fordringshaveren, jf. gbl. § 5, vil rentene løpe 30 dager etter påkravet fra fordringshaveren, jf. rentel. § 2.

I vårt tilfelle sendte Takreparatøren en regning den 20 august 2018, hvor det ble gitt en 14 dagers frist til å innfri beløpet. Forfallsdagen i tvisten er derfor 3. september 2018, og rentene vil starte å løpe fra 3. oktober 2018. Derfor vil Takreparatøren innsigelse om at renter starter å løpe fra forfall ikke kunne gjøres gjeldende etter rentel. § 2.

Det følger derimot av rentel. § 4 (1) litra a at dersom en skyldner i egenskap av "forbruker" kan forsinkelsesrenter lempes dersom skyldneren har hatt "rimelig grunn" for sin betalingsvegning.

Loven oppstiller ingen legaldefinisjon på "forbruker", men ettersom definisjonen på "forbruker" er relativ lik i ulike lovgivninger anses en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet som en forbruker, jf. forbrukerkjøpsloven § 1 tredje ledd.

I den foreliggende tvisten oppfyller Lars Holm forbrukerdefinisjonen.

Spørsmålet er om Lars har "rimelig grunn" for sin betalingsvegning av forsinkelsesrenter.

En språklig forståelse av "rimelig grunn" tilsier at det foreligger et forhold på forbrukerens side som gjør at han ikke har hatt mulighet eller har klare innsigelser på å motsette seg renter for at vilkåret skal være oppfylt.

I vår sak betaler ikke Lars Holm det fulle beløpet ettersom han hevder å ha motregningsretten i behold. Etter drøftelsen i tvist 1 er det på det rene at han ikke har motregningsretten i behold, og vil derfor falle utenfor "rimelig grunn" for betalingvegning av forsinkelsesrenter.

Delkonklusjonen er derfor at Takreparatøren har rett på renter etter 3.oktober 2018.

Det neste spørsmålet er om Takreparatøren har rett på annen rentekompensasjon.

Spørsmålet dreier seg om avsavnsrenter og reguleres av ulovfestet rett. Avsavnsrenter kan kreves ved utilsiktet kreditt, og baseres på reelle hensyn hvor momenter som tidsforløpet, retts tekniske hensyn, bebreidelse og muligheten for å avtale er relevante, jf. Rt. 2014 s. 501.

Etter tradisjonell lære krever renter særskilt hjemmel, dette synspunktet gjør seg ikke lengre gjeldende ved det moderne synet, jf. Rt. 2002 s. 71.

Det rettslige spørsmålet er om Takreparatøren har krav på avsavnsrenter før forsinkelsesrentene starter å løpe.

Rentel. § 2 oppstiller den klare hovedregelen om at rentene løper etter 30 dager ved påkrav dersom forfallstidspunktet ikke er avtalt. Grunnen til at det oppstilles en 30 dagers frist er for det første at pengedebitor skal få en viss tid til å områ seg, og for det andre er at dersom pengedebitor og pengekreditor har ulik oppfatning av saken og det foreligger en omdiskutert tvist, vil tiden gi partene muligheten til forhandling.

Derfor vil avsavnsrenter stride mot loven dersom det skal gis renter i denne perioden.

Momenter som er oppstilt ovenfor kan dog taler for at det skal gis renter i denne "rentefrie" perioden.

Lars Holm er en forbruker og det kan ikke antas at han burde visst at han ikke kan motregne med to ulike fordringer, det foreligger derfor ikke en klar bebreidelse for at han unnlot å betale de resterende 50 000kr. I tillegg vil avsavnsrenter kunne være belastende for en forbruker som allerede har en fordring på 450 000kr som skal betales. I tillegg hadde Takreparatøren hatt mulighet til å avtale en slik rentekompensasjon i avtalen, noe som det ikke er gjort.

Etter en helhetsvurdering taler det for å ikke tilkjenne avsavnsrenter, spesielt da det vil kunne stride mot rentel. § 2's formål.

Konklusjonen er derfor at Takreparatøren AS kan kreve forsinkelsesrenter fra 3. oktober 2018.

Tvist 3

Lars Holm oppdaget en feil juni 2021 ved regningen av takarbeidet, han hadde betalt for mye og framsatte derfor et krav om tilbakebetaling samt krav med tillegg av forsinkelsesrenter eller annen rentekompensasjon til Takreparatøren AS. Takreparatøren AS på sin side anerkjente at beløpet var for høyt, men mente at Lars burde ha oppdaget feilen før han betalte, samt at han ikke hadde krav på rentekompensasjon.

Den overordna problemstillingen er om Lars Holm har krav på tilbakebetaling av 20 000kr, med tillegg av rentekompensasjon.

Tvisten reiser to rettslige spørsmål. Det første spørsmålet er om Lars Holm har krav på tilbakebetaling av 20 000kr.

Tilbakebetalingsspørsmålet reguleres av den ulovfestet regelen om *condictio indebiti*. Det følger av Rt. 2001 s. 1590 at *condictio indebiti* ikke kan bygges på et formelt begrep. Det må foretas en konkret rimelighetsvurdering i det gitte tilfelle, hvor korreksjonshensynet og oppgjørshensynet har sentral betydning, jf. HR-2021-2532-A.

Med korreksjonshensynet menes at det skal være mulighet for å korrigere uriktige oppgjør, rett skal være rett. Mens oppgjørshensynet taler for at gjort er gjort, og mottakeren bør anse oppgjøret avsluttet.

Et moment som også har fått betydelig vekt er svakheten hos kravshaverens rutiner, jf. Rt. 1998 s. 989 (s. 995)

Andre momenter som har fått sentral plass gjennom rettspraksis er partenes subjektive og objektive oppfatning. Om det er tatt forbehold eller varsling, samt tidsmomentet.

Vilkåret om at det foreligger en feil ved betalingen som må gjøres gjeldende er oppfylt i vår sak, da Lars påberoper at han har betalt for mye.

Feilen ble oppdaget av Lars ved at det ikke var oppgitt hans adresse på regningen, nesten tre år etter at påkravet om betalingen ble gjort gjeldende. Hensynet til oppgjør taler for at det har gått for lang tid for at Lars kan kreve tilbakeføring ettersom han burdet ha oppdaget dette tidligere, og Takreparatøren kan ha gjort seg inneforstått med oppgjøret. Videre er det Lars feil at han har oversett at det forelå feil fakturering så lenge etterpå, og ingen subjektive forhold taler i hans favør (eksempel lesevansker). Det bør også antas at en regning med så høyt beløp til en forbruker bør dobbel sikres ved å lese innholdet i regningen hvertfall en gang.

På den andre siden taler korreksjonshensynet for at feilen skal rettes opp i, ettersom Peder er en forbruker og 20 000 er klart mye penger for en forbruker, spesielt med høye utgifter for både strøm og mat i Norge idag. For en næringsdrivende vil trolig ikke 20 000 kroner utgjøre en stor belastning i deres økonomi slik som for en forbruker. Videre kan Takreparatøren bebreides for å ha gjort en så vesentlig feil med å ha forvekslet to ulike prosjekter med hverandre, noe som i følge rettspraksis skal tilleggs stor vekt, jf. Rt. 1998 s. 989.

Ettersom Takreparatøren kan bebreides for å ha foretatt uriktig betaling samt at hensynet til korreksjons veier vesentlig, vil disse taler i klar retning for at Lars har krav på tilbakebetaling. Momentet om at Takreparatøren AS trolig ikke vil lide av å gå tapt med 20 000kr, anses det at Lars kan kreve fullt beløp.

Delkonklusjonen er derfor at Lars har tilbakebetalingskrav på 20 000kroner.

Det neste spørsmålet er om Lars har krav på forsinkelsesrenter eller rentekompensasjon.

Forsinkelsesrenteloven regulerer ikke det gitte tilfellet, det må derfor foretas en drøftelse etter den ulovfestet regelen om avsavnsrenter.

Avsavnsrenter kan innfris etter regelen ettersom det foreligger en feil betaling, med de samme hensynene som *condictio indebiti*, oppgjørshensynet som avveies mot korreksjonshensynet.

Det fremgår av Rt. 2010 s. 816 at en avsavnsrenter innebærer at gevinsten av pengene tilkommer den som egentlig skulle hatt pengene.

Med forutsetning for at Lars ikke har betalt de resterende 50 000kronene har han måttet betalt forsinkelsesrenter beregnet ut fra 50 000kroner og ikke 30 000kroner som er det egentlige restbeløpet som Lars skylder Takreparatøren AS. Lars har måttet betale rentene fra 3. oktober 2018 og frem til nå ut fra et høyere beløp enn antatt. Dersom rentebeløpet var regnet ut fra 30 000kroner ville nok rentesatsen vært mindre. Korreksjonshensynet taler derfor for at avsavnsrenter tilkjennes ettersom Lars forutsetning om at han har betalt et høyere beløp av forsinkelsesrenter enn hva som er rett.

Konklusjonen er derfor at Lars har krav på tilbakebetaling av 20 000kroner samt krav på avsavnsrenter.

Tvist 4

Takreparatøren hevder derimot at tilbakebetalingskravet er foreldet, noe Lars sa seg uenig i.

Den overordna problemstillingen er om kravet på tilbakebetaling er foreldet.

Det rettslige grunnlaget for å løse tvisten er regulert i lov om foreldelse av fordringer (foreldelsesloven heretter fl.) av 18 mai 1979 nr. 18.

Det følger av fl. § 1 at fordringer på penger eller andre ytelser foreldes etter reglene i denne lov når ikke annet er lovbestemt.

Loven kommer til anvendelse, da tvisten dreier seg om fordring på penger, jf. fl. § 1.

Den alminnelige foreldelsesfristen er 3 år, jf. fl. § 2.

Fristens utgangspunktet er etter fl. § 3 nr. 1 den dagen fordringshaveren "tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse".

Når det ikke er fastsatt forfallstidspunktet regnes fristens utgangspunkt å være da partene inngikk en avtale. I vår sak er det derimot snakk om en ytelse ved levering, og må fristen må

derfor anses å ha forfallsdato ved påkrav ettersom det for Lars er umulig å gjør opp fordringen før det er fastslått hvor mange timer prosjektet vil ta. Påkravet ble sendt ut 20. august 2018, men en 14 dagers frist. Utgangspunktet i denne tvisten vil være 20. august 2018 ettersom frigjøringsstiden startet å løpe da.

Lars sendte påkrav om tilbakebetaling og rentekompensasjon den 20. august 2021, og framsatte kravet derfor akkurat innenfor fristen.

Det følger av fl. § 14 at foreldelse avbrytes når skyldneren (Takreparatøren) overfor fordringshaveren (Lars) uttrykkelig eller ved sin handlemåte "erkjenner forpliktelsen", så som ved løfte om betaling eller ved å betale renter.

En språklig forståelse av "erkjenner forpliktelsen" tilsier at skyldneren uttrykkelig gir signaler om at han har erkjent forpliktelsen.

Det følger av Rt. 1997 s. 920 at "det er ikke nok å ikke bestride kravet, det skal positivt og noenlunde klart erkjennes, i ord eller handling".

I vår sak erkjenner Takreparatøren AS uttrykkelig med ord ovenfor Lars at regningen var 20 000 kroner høyere enn det som var korrekt. Men hevdet at det var oppdaget for sent da det var gått for lang tid.

Takreparatøren "erkjenner forpliktelsen" og foreldelsen avbrytes, jf. fl. § 14. Derfor må Takreparatøren AS sin innsigelse om at kravet var foreldet utover høsten 2021 forkastes.

Konklusjonen er derfor at krav på tilbakebetaling ikke er foreldet.

Tvist 5

Etter oppgaveteksten må kravet på 20 000 kroner anses å være foreldet.

Lars hevder at han har krav på motregning av restbeløpet av 50 000 kroner med de 20 000 kronene.

Foreldelsesloven kommer til anvendelse, jf. tvist 4.

Det fremgår av foreldelsesloven § 26 at foreldelse av en fordring ikke medfører at fordringshaveren taper motregningsrett, dersom det er avtalt eller kravet som det motregnes med springer ut av "samme rettsforhold" som fordring og "er oppstått" før denne fordringen ble foreldet.

Det fremgår klart at det ikke er gjort noen avtale om motregning, fl. § 26 litra a kommer ikke til anvendelse.

Spørsmålet er derfor om kravet "springer ut av samme rettsforhold" som fordringer og om det "er oppstått" før fordringen ble foreldet.

At hovedkravet og motkravet "springer ut av samme rettsforhold" tilsier ut fra språklig forståelse at det foreligger en nær tilknytning mellom kravene.

Det følger av lovens ordlyden ingen god veiledning. Forarbeidene gir heller ikke uttrykk for hva som menes med "springer ut fra samme rettsforhold".

"Springe ut fra samme rettsforhold" er også omtalt som "konnekse krav", jf. HR-2019-1662-A avsnitt 46.

Fordringer etter samme kontrakt anses for å være konnekse. Dersom det er snakk om to ulike avtaler vil "tilknytningsforhold mellom dem gjør det rimelig å si at krav etter avtalene er oppstått i samme rettsforhold", jf. Rt. 1992 s. 504.

Når kravene er konnekse anses adgangen til motrening som utvidet etter som rimelighetshensynet tilsier at det vil være urimelig at "den ene parten kan kreve sitt uten samtidig å yte det den andre parten har krav på", jf. Brækhus, Fra kredittretten og andre rettsområder, 1978 siden 58.

I vår sak "springe (forholdet) ut fra samme rettsforhold" og kravene anses som konnekse, ettersom motkravet til Lars følger av en feil fra hovedkravet.

Det neste spørsmålet er om motkravet er oppstått før fordringen ble foreldet.

Spørsmålet om uttrykket "er oppstått" innebærer en vurdering av når fordringen oppsto, stiftelsesgrunnlaget, formålet med bestemmelsen og om det foreligger en rettslig begrunnet betalingsforpliktelse hvor debtors handlingsrom er begrenset er av betydning, jf. HR-2021-1106-A.

Det følger av juridisk teori at utgangspunktet for krav som springer ut av avtaler er oppstått ved avtaleinngåelsen, jf. HR-2019-1662-A.

Ettersom betalingsfeilen forelå allerede ved påkravet om betalingen anses motfordringen for å være oppstått samtidig med hovedfordringen. Vilkåret om at fordringen "er oppstått" før denne fordringen ble foreldet er derfor også oppfylt.

Delkonklusjonen er derfor at vilkårene etter fl. § 26 litra b er oppfylt.

Som det er gjennomgått av tvist 1 må de 4 kumulative vilkårene være oppfylt for at Lars skal ha adgang til å foreta tvunget motregning. Disse vilkårene er ulovfestet, men har fått en sentralplass at de anses som sedvanerettslige. Vilkårene er basert på logisk tenkning og alminnelige regler om oppgjør.

Det første vilkåret er "gjensidighet", hovedkravet og motkravet må bestå mellom de samme partene, da dette baseres seg på logisk tenkning, jf. Obligasjonsrett s. 195, Arnholm.

I vår sak foreligger det gjensidighet mellom hovedkravet og motkravet da begge kravene har Takreparatøren AS på den ene siden og Lars på den andre siden.

Det neste vilkåret som må være oppfylt er "komputabilitet". Med dette menes det at oppgjøret må bestå av samme fordring. Det foreligger altså ikke "komputabilitet" dersom A betaler med penger, mens B betaler med poteter. Begrunnelsen for vilkåret er basert på alminnelige krav for oppgjøret.

I vår sak foreligger det "komputabilitet" ettersom begge fordringene dreier seg om penger.

Det tredje vilkåret er at det må foreligge "oppgjørsmodne krav". Det vil si hovedkravet må være kommet/frigjøringstiden er kommet og motkravet må være forfalt. Dette hensynet er basert på logisk tekning.

Hovedkravet er klart kommet ettersom forfallstidspunktet var den 3. september 2018. Motkravet er derimot forfalt etter at frigjøringstiden for hovedkravet var kommet. Men ettersom Lars ikke har gjort opp for hovedfordringen, vil hans motkrav basert på rimelighetshensyn kunne gjøres gjeldende for motkravet, etter som dette vil falle inn under hovedformålet med motregning - rask og lett oppgjørsmetoden.

Konklusjonen er derfor at Lars har rett til å motregne sitt krav på 20 000 kroner mot restvederlaget på 50 000 kroner selv om kravet på 20 000 kroner skulle være foreldet.

Kilder:

- Brækhus, Fra kredittretten og andre rettsområder, 1978 siden 58.
- Obligasjonsrett s. 195, Arnholm.

Ord: 3017